

www.merhabahaber.com

f facebook.com/akademiksayfalar

CİLT: 17 • SAYI: 5
1 MART 2017 ÇARŞAMBA

Merhaba

gazetesinin her Çarşamba
okurlarına armağanıdır.

Kurucusu:
Mehmet Ali UZ

KADEMİK

Sayfalar

Hazırlayanlar: **Serdar CEYLAN - S. Melik KAYA**
srceylan@hotmail.com - s.melikkaya@gmail.com

**TOPÇUZADE
MEHMET ARİF BEY**
(1870-1942)

**MEHMET FERİT
UĞUR**
(1880-1942)

**75. VEFAT
YILDÖNÜMLERİNDE
ÖZEL SAYISI**

Mehmet
Ali UZ

75. VEFAT YILDÖNÜMLERİNDE TOPÇUZADE MEHMET ARİF BEY VE MEHMET FERİT UĞUR ÖZEL SAYISI ÜZERİNE

Mehmet Arif Bey ve M. Ferit Uğur, Osmanlı döneminde yetişip, meyvelerini Cumhuriyet döneminde veren değerlerimizden ikisidir. Her ikisi de unutulmaması gereken ilim adamı ve yazarlarımızdan oldukları gibi aynı zamanda çok iyi tahsil görmüş ve yetişmişlerdi.

Konya kültürü ile ilgilendiğim 30 yılı aşkın bir zamandan beri bu değerlerimizi unutturmamaya gayret ettim. “**Konya Âlimleri ve Velileri**” ile “**Konya Kültürüne Hizmet Edenler**” isimli kitaplarımda onların hayatlarına yer verdiğim gibi vefat yıldönümlerinde de Akademik Sayfalar’da yazılar yazdım.

Topçuzade Mehmet Arif Bey’i 1942 yılının Şubat ayının ikisinde kaybettik. Bu acı kayıp dolayısıyla M. Ferit Uğur, Konya dergisinde onunla ilgili bir yazı neşretmişti.⁽¹⁾ Hemen bir ay sonra 1942 Mart’ının üçünde de M. Ferit Uğur vefat etti. Anmalarda sıfırlı ve beşli yıllar son derece önemli-

dir. Anmaların bu yıllarda yapılması gerekir. Maalesef bu kurala riayet edilmemektedir.

M. Arif Bey büyük bir ilim adamı olduğu kadar aynı zamanda da iyi bir şairdir. Zamanın dergi ve gazetelerinde pek çok şiiri neşredilmiştir. Daha önce Mehmet Arif Bey ile ilgili bir özel sayı çıkarmış olmamıza rağmen her iki değerimizle ilgili olarak **75. Vefat yıldönümlerinde** ikisi için bir özel sayı daha çıkarmayı uygun buldum. Bu özel sayıda daha çok çevrelerinin onlarla ilgili görüş ve hatıralarına yer vereceğiz.

Mehmet Ferit Bey’in “**Konya ve Rehberi**” adlı eseri konusunda tek kaynaktır. Eser çıktığı zaman ağır tenkitlere uğramış, adeta yerden yere vurulmuştur. Onun eserinin değeri günümüzde daha iyi anlaşılmaktadır. Eğer bu eser olmasaydı, kaybettiğimiz şairlerimizin hayatları ve Konya kültürü ile ilgili tespitler yok olup gidecekti.

75. vefat yıldönümlerinde her iki değerimizi de rahmet ve minnetle anıyor, kabirleri cennet olsun diyoruz.

Ferit Bey, Konya Belediye Başkanı Burhanzade Seyit Mehmet Rıza Efendi’nin kızı Hacı Naciye Hanım (1895-1956) ile evlenmiş, Dr. Fethi Ferit (1912-1970), Muzafer ve Melahat (Binal) isimli çocukları olmuştur.

M. Arif ve M. Ferit Uğur gibi değerlerimizin unutulmaması dileğiyle...

(1) Bütün kaynaklarda ve kabir taşında Mehmet Arif Bey’in 2 Şubat 1942 tarihinde vefat ettiği yazılıdır. M. Ferit Uğur’un bu yazısı Konya dergisinin Kânunusani(Ocak) 39. Sayısında neşredilmişti. Bu son çalışmamızda vefat tarihi ile vefatı münasebetiyle yazılan yazı arasındaki terslik dikkatimizi çekti. Ocak sayısından sonra şubat bundan sonra da mart sayısı neşredilmiştir. Üstad M. Ferit Uğur 3 Mart’ta vefat etmiş, Konya dergisinin mart sayısında Ferit Uğur’la ilgili yazılar yazılmıştır. Bu duruma göre Konya dergisinin Ocak ve Şubat sayıları gecikerek çıkarken Mart sayısının fazla gecikmeden çıktığı anlaşılmaktadır. Araştırmalarımız sırasında zaman zaman böyle yanlışlık ve tersliklerle karşılaşırız. Mesela Konya müftülerimizden Abdullah Ulubay Hoca’nın kabir taşındaki vefat tarihinin yanlış olduğunu kızı Kübra Hanım bana söylemişti. Bunu da okuyucularımızın dikkatine sunuyoruz.

DÂHİ BİR MÜNEVVERİMİZ: MEHMET ARİF BEY

S. Melik KAYA

Şeyhül-Muharririn Mehmet Ali Uz'un kurucusu olduğu Akademik Sayfalar, yirmi yıla yakın bir süredir hem şehrimizin hem de ülkemizin tarih ve kültürüne not düştüğü gibi unutulmaya yüz tutmuş değerlerimizi de topluma hatırlatmak görevini üstlenmiştir.

Topçuzade Mehmet Arif Bey de kültür coğrafyamızda yetişen, topluma hatırlatılmasında ciddi faydalar bulunan bir değerimizdir. Fotografik zekâsı, sanattaki mahareti ve derin ilmî bilgisiyle ender rastlanan bir münevverdir.

1870 yılında şehrimizin Şems-i Tebrizî Mahallesi'nde doğan Mehmet Arif Bey, ilk tahsilini ve hıfzını **Uzun Hafız Mehmet Efendi**'de tamamladıktan sonra, Rüştîye Mektebi'ne devam ederek şahadetname

aldı. **Başaralizade İbrahim Hakkı Efendi**'nin de hat derslerine katılarak sülüs, ta'lik ve nesih yazılar yazdı. Babası **Topçuzade İsmail Hakkı Efendi** ve kardeşi **Saatçi Ali Galip Efendi**'ler de iyi birer hattat ve şairdiler.⁽¹⁾

Mehmet Arif Bey, genç yaşına rağmen hat sanatında o kadar mahirdi ki, Alâeddin Camii'nin 1889 yılındaki tamiri sırasında, duvarlardaki sülüs yazılar ona yazdırıldı.⁽²⁾

1891 yılında Abdullah Atıf Bey ile birlikte hat ve nakış öğrenmek için İstanbul'a gittiyse de, Fatih Medresesi müderrisi **Arif Efendi**'nin nasihatıyla ilme yöneldi. Fa-

(1) Ahmet Çelik, "Topçuzade Mehmet Arif Bey", Akademik Sayfalar, Konya, 2014, c. 14, 29/453.

(2) İbrahim Hakkı Konyalı, Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi, Konya, 1964, s. 306.

Mehmet Arif Bey'in Alaeddin Camii duvarına yazdığı sülüs yazı.

Darüşşafaka Lisesi'nin İstanbul'daki tarihi binası.

tiş Medresesi'nde İslami ilimlerden icazet alan Mehmet Arif, Darülfünun İlahiyat şubesinden de pekiyi dereceyle mezun oldu.

Kısa sürede dersiâmlık payesine ulaştı, saraya da müderris oldu. İstanbul'da; Darüşşafaka'da, Kuleli Askeri İdadisi'nde, Nişantaşı ve Galata Sultanilerinde Arapça ve Farsça hocalığı yaptı. Çeşitli dergi ve gazetelerde şiir ve makaleleri neşredildi. **Beyanü'l-Hak** dergisinde, Ramazan ayının bitimi münasebetiyle yayınlanan bir şiirini sizlerle paylaşmak istiyoruz:

*"Bir vakt-i meserretin ân-ı hulûlûdür
Müjde, sıyâmın işte nişan-ı kabulûdür
Mü'min sürûr-ı id ile lebrîz-i ibtihâc
Lehv u lu'b ile kesb-i neşâta yok ihtiyâc
Ey Hâlık-ı zemîn ü semâ Rabb-i Zü'l-celâl
Sen ümmet-i Muhammed'e gösterme hiç melâl
Her türlü mes'adtle mübeşşer kıl anları
Geçsin kemâl-i izz ile devr ü zamanları"⁽³⁾*

Mehmet Arif Bey, bilgisi, becerisi, dehası ve şairliğiyle bütün İstanbul tarafından tanınınca **Evkaf Nezareti Yayın Müdürlüğü**'ne geti-

rilmiş, ardından da **Cemiyet-i İslâmiyye Başkanlığı**'na seçilmiştir.

Cemiyet-i İslâmiyye⁽⁴⁾ Başkanı bulunduğu sırada, onun dehasını gözler önüne seren bir olay anlatılır:

"Cemiyet-i İslâmiyye'de bir toplantı yapılır. Bu toplantıda Rum Patriği de, kapitülasyonlarla ilgili bir konuşma yapar, fakat kimse bir şey anlamaz. Arif Bey bir bahane ile bu toplantıyı erteler. Bu bir hafta içerisinde Rumca'yı öğrendiği gibi, Rum kamusunu da ezberler. İkinci toplantıda Arif Bey, Rumca bir konuşma yapar ve Patriğe cevap verir."⁽⁵⁾

Bir hafta içerisinde yeni bir dil öğrenip, hem de o dilde diplomatik bir konuşma yapmak imkânsız olsa gerektir. Fakat Mehmet Arif Bey fotografik zekâsı, mahareti ve engin tecrübesi sayesinde adeta imkânsızı başarmıştır.

Mehmet Arif Bey, Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca dillerini de iyi derecede bilmektedir. Ayrıca bu durum onun, çağının çok ilerisinde bir münevver olduğunun işaretidir.

(3) Mehmet Arif, "Veda'-ı Ramazan", Beyanü'l-Hak, 30 Ramazan 1326 [26 Ekim 1908], 4/63-64.

(4) Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye Osmanlı döneminde müslümanların kurduğu ilk eğitim öğretim derneğidir. Darüşşafaka ve Valide mektebi gibi daha birçok okul bu dernek tarafından kurulmuştur.

(5) M. Ali Uz, Konya Alimleri ve Velileri, Konya, 2013, s. 440-441.

Zira o yıllarda İngilizce evrensel dil olarak kabul edilmiyor, hem dünyada hem de Osmanlı aydınları arasında Fransızca daha çok konuşuluyordu. Cemiyet-i İslâmiyye'nin başkanı olduğu dönemlerde bu özelliğiyle de fark yaratmış, birçok yabancı din adamı ile rahatlıkla iletişime geçmiştir.

Önceleri tasavvufa karşı olan Mehmet Arif Bey, Fatih Türbedarı Âmiş Efendi ile tanıştıktan sonra tasavvuf yoluna süluk etmiştir. İstanbul'daki **Kara Baba Dergâhı**'nda vefatına kadar tasavvufi sohbetler veren son dönem sûfilerinden **Ahmet Sadık Yivlik**'in anlattığına göre; Mehmet Arif Bey, bir gün methini çok işittiği Fatih Türbedarı **Âmiş Efendi**'yi ziyaret etmeye karar vermiş. Ziyarete gittiğinde Âmiş Efendi kendisini buyur etmiş, bir sandalyeye oturtmuş. Sohbet başlayan Âmiş Efendi, tevhide ve vahdet-i vücuda dair öyle mevzuular anlatmış ki, Arif Bey anlatılanları idrak edememiş. Hatta mollalığın tesiri ve gayreti ile “*Sen nasıl şeriata aykırı konuşursun*” diyerek öfke ve hiddetle oturduğu sandalyeyi kapıp Âmiş Efendi'ye hücum etmiş. Âmiş Efendi'nin tepkisiz kalması ve “*Zamanı gelince sen de anlarsın.*” sözü üzerine Arif Bey sandalyeyi elinden düşürerek bayılmış. Kendine geldiğinde, Âmiş Efendi bir baba şefkati ile saçlarını okşamakta; “*Arif, evladım, yeter artık kalk. Kalk evladım*” demekte imiş. O anda Arif Bey'in içindeki öfke, yerini muhabbete bırakmış. Zaman içinde önce Âmiş Efendi'ye, onun vefatından sonra da halifesi **Kayserili Mehmet Tevfik Efendi**'ye intisap edip tasavvuf yoluna girmiş.⁽⁶⁾

Ahmet Âmiş Efendi (1807-1920)

Ahmet Sadık Efendi bir başka sohbetinde ise Arif Bey'in kendisine nasıl sahip çıktığını ve nasıl tasavvufa yönlendirdiğini anlatmıştır. Ahmet Sadık Efendi yetim ve öksüz bir çocuk olarak Darüşşafaka'da okurken çok haşarı bir talebemiş. Bütün öğretmenlerini ve hatta **Abdulkakim Arvasi**'nin müridi olan **Muallim Rıfkı Bey**'i dahi çileden çıkaran Yivlik, okuldan atılmak üzere iken okul kütüphanesinin müdürü olan Arif Bey kendisinin sorumluluğunu üstlenmiş. Arif Bey, Yivlik'i önce Abdulkakim Arvasi'ye teslim etmek niyetiyle **Eyüp Kaşgari Dergâhı**'na götürür, ancak zuhurat bu niyetin gerçekleşmemesi yönünde olunca bu defa onu alıp **Tahir Ağa Dergâhı**'na getirerek **Ali Behçet Efendi**'ye teslim eder. Ahmet Sadık Yivlik, bu vesileliği dolayısıyla ömür boyu Arif Bey'e hayır duada bulunduğunu söylemiştir.⁽⁷⁾

(6) Yetkin İker Jandar, “Kamil Mürşid Nasıl Bulunur, Vasfı Nelerdir?”, <http://www.dunyabizim.com>, E.T.[07.01.2017].

(7) M. Nedim Tan, “Topçuzâde Mehmed Ârif Bey'in Ankâu muğrib, el-İnsânü'l-kâmil ve Miftâhu'l-vücûdî'l-eşher'den Yaptığı Tercümelere”, Tasavvuf Dergisi, İstanbul, 2014, 33/156.

Mehmet Akif Ersoy (1873-1936)

1918'de İstanbul'un işgal edilmesi sebebiyle kısa bir dönem Konya'ya dönerek burada **İnhisarlar Dairesi Muhakemat Müdürlüğü**'nde bulunmuş, Ankara hükümetinin teşekkülüyle birlikte önce **Şer'iyye Vekâleti**'nde sonra **Diyanet Riyaseti**'nde sicil ve memurin müdürlüğü vazifesine atanmıştır. Bu dönemde **Mehmet Akif Ersoy** (1873-1936) ve **Elmalılı Hamdi Yazır** (1878-1942) ile birlikte bir tefsir komisyonunda görev aldıysa da, Mehmet Akif'in Mısır'a gidişiyle bu tefsir yarım kalmıştır. Diyanet İşleri Müşavere Kurulu Azası iken bütün görevlerinden istifa ederek tekrar İstanbul'a gelmiş, Darüşşafaka Lisesi'nde kütüphane müdürlüğü görevini üstlenmiştir. 1935 sonrasında Konya'ya dönerek Şerafeddin Camii ile Kapı Camii'nde vaazlar vermiştir.⁽⁸⁾

Arif Bey hiç evlenmemiş olup, 1 Şubat 1942'de vefat ederek Musalla

(8) M. Nedim Tan, a.g.m., Tasavvuf Dergisi, İstanbul, 2014, 33/153.

Elmalılı Hamdi Yazır (1878-1942)

Mezarlığı'na defnedilmiştir.⁽⁹⁾

M. Ferit Uğur, Arif Bey'in vefatı münasebetiyle yazdığı yazıda onun şahsiyetinden şöyle bahseder:

"Kırk elli sene evvel bizzat şahit olduğu vak'alar ile işittiği hikâyeleri noksansız, kusursuz nakledebiliyordu. Meclisinden sıkılmak hatıra gelmezdi. Onun meclisi daima neşeli, safalı bir sohbet meclisi idi. Hocamızda taklit kabiliyeti de fazla olduğundan icabında bir milletten birinin sözlerini, seslerini, tavır ve edalarını aynen canlandırabiliyordu. Bununla beraber vakar sahibi idi. Olur olmaz yerde oturmaz, her davete icabet etmez ve herkesle senli benli konuşmazdı. Haysiyetine, şerefine halel verecek en ufak söz ve hareketten münfail olur ve derhal karşılığını verirdi. Efkârının hududu genişti. Ham sofulara ve riyakâr vaizlere

(9) Mehmet Arif Bey'in kabir taşında ölüm tarihi 02.02.1942 olarak gösterilmişse de kaynaklarda onun 01.02.1942 tarihli Pazar günü vefat ettiği zikredilmektedir. Gerçekten de 01.02.1942 tarihi Pazar gününe tesadüf ettiğinden ve en yakın arkadaşları vefat tarihi olarak 1 Şubat'ı işaret ettiğinden, kabir taşında gösterilen tarih onun cenazesinin defnedildiği tarih olmalıdır.

çok kızardı.”⁽¹⁰⁾

Tanınmış edebiyatçılarımızdan **Muvaffak Sami Onat** da Mehmet Arif Bey’in çok iyi Arapça ve Farsça bildiğini bunların yanında İngilizceye de vakıf olduğunu belirttikten sonra onunla ilgili iki hatırasını şöyle nakleder.

“Bir gün kendisine “Hads” kelimesinin bazen hadis bazen de hades gibi kullanıldığını acaba hangisinin doğru olduğunu sormuştum. Tam 50 dakika bilâfasiyla hads –intuition- kelimesini. Bütün iştikakları ve bütün kullanma şekilleriyle birlikte izah etti. Bu arada sekiz muhtelif şiir okuyarak metinler dâhilinde dahi bu kelimenin istimal tarzını gösterdiğini ve 30 kadar müş-tak kelime yazdığını hatırlarım.”

Muvaffak Sami Onat’ın ikinci hatırası da şöyledir.

“Ciddi ve pek vakur olmakla beraber ince ve zarif nükteler, kinayeler ve târizler dahi yapardı. Son derece kibar-dı, söyleyeceği hakikatleri bile belki kırılan bulunur diye tatlı bir remizle ifadeye çalışırdı. Bir gece bir arkadaşın evinde toplanmış, üstaddan (**Maracel Bahreyn**)⁽¹¹⁾ suresinin tefsirini rica etmiştik. Büyük bir tevazu ve memnuniyetle ricamızı kabul etti ve hiç sıklımayan, bilakis sürükleyen bir eda ile bir buçuk saat kadar söyledi. Şark ve Garp din adamlarının ve filozoflarının aynı mevzu üzerindeki fikir-

Muvaffak Sami Onat (1919-1986)

lerini söyleyerek, mukabil ve müteka-bil tenkitlere işaret ederek sureyi şerh ve tefsir etti. Sonunda ise bize söylediği cümleler şu oldu. “Bu yaptığım tefsir 9-10 kademe daha derinleştirilerek yapılabilir. Benim sizlere yaptığım izah birinci kademedir. Üçüncü kademedir izaha benim selahiyet ve kudretim yetişmez. İkinci dereceden izah için ise sizin bir parça karbonat almanız lazımdır.” Muhterem hocamız bu suretle, biraz daha derinleşirsem siz anlayamaz ve hazmedemezsiniz dememiş karbonata ihtiyaç hâsıl olur diye remzî bir ifade kullanmıştı.”⁽¹²⁾

Mehmet Arif Bey ve muasırlarının hayatlarına, azimlerine, bilgi ve birikimlerine baktığımız vakit o dönemin çok farklı bir dönem olduğunu idrak ediyoruz. Gençlerin medrese tahsili yanında, idadi ve öğretmen okullarında çok iyi yetiştiğini, beyinlere yalnızca bilgi pompalanmayıp, öğrenme metodu, tecessüs ve muhakeme becerisi aşılandığını da anlıyoruz.

Günümüzde aynı eğitim seviyesi ve kalitesini devam ettiremememizin üzüntüsüyle, M. Arif Bey’i hayırla yâd ediyor, kendisine bir kez daha Allah’tan rahmet diliyoruz.

(10) M. Ferit Uğur, “Muallim Mehmet Arif”, KONYA, Kânunusani 1942, 39/63-64.

(11) Yazarın, “Maracel Bahreyn” suresi olarak ifade ettiği sure, Kur’an-ı Kerim’in 55. suresi olan “Er-Rahman” suresidir. Maracel Bahreyn kelimelerinin geçtiği ayet surenin 19. ayetidir. 19. ve 20. ayet-i kerimelerin anlamı ise şöyledir. “O iki denizi salıvermiştir, birbirine kavuşurlar. Aralarında bir engel vardır, birbirine tecavüz etmezler.” Ayet-i kerimelerin muhtelif tefsirlerde farklı izahları yapılmıştır. “Maracel Bahreyn” iki denizin birleştiği yer anlamındadır. Aynı anlamda Kur’an-ı Kerim’de, bir de Mecmaü’l Bahreyn tabiri kullanılmaktadır. Kehf suresinde Hızır ile Musa’nın Mecmaü’l Bahreyn’de buluştuktan bahsedilir. Bu ayeti kerimeden mülhem olarak Şems ile Mevlana’nın buluştukları yere de “Mecmaü’l Bahreyn” denilmiştir. Alâeddin Cadesi’nde İş Bankası’nın karşısında bir yer “Mecmaü’l Bahreyn” olarak bir fanusla işaretlenmiştir.

(12) Muvaffak Sami Onat, “ Muallim Mehmet Arif ve muallim Mehmet Ferit’e dair birkaç hatıra.”, Konya, Mart 1942, 41/23-24.

MEZBEHA-İ AHLAKİYELER YAHUT KAHVEHANELER*

Evet, filhakika bizde bu gün her biri bir mezbaha-ı ahla-kiyeden başka bir şey olamayan kahvehanelere fevcan fevç (*akın akın*) girip çıkanlardan birçoğunun canı yanmış, hanümanı mahv olmuş şule-i ailesi (*aile ışığı*) söndürülmüş nihayet kahvehanelere ahlakı fazileyi İslamiye (*üstün İslam ahlakı*) ve necabeti insaniye (*asil insanlık*) ayak basmayacak bir hale gelince, mealıy-i islamiye, necabeti insaniyeye bedel, dinen, aklen, memnu' ve melun (*yasak ve lanetli*) olan kumarlar, oyunlar, hezeyanlar bi'l-mecburiye kaim olmaya başlamıştır.

Kumar ve işret (*içki*) gibi biri servet ve samanın (*mal ve paranın*) diğeri, akıl gibi bir ihsan-ı hüdanın (*Allah'ın hediyesi*) düşmanı bi-amanı olan belalar, ta evail-i islam'da (*İslam'ın ilk yıllarında*) evvelen tedricen iki ayetle tenbih (*uyarı*) ve derece-i salisede hazreti Ömer razıyallahu anh efendimizin "Allahümme lena fil hamri şafiyan" duayı isabet-peymanesi sebebi nuzulü gibi olarak bu ayetle tamamen men (*yasak*) ve tahrim (*haram*) bururulmuştur.

İşret ile kumardan hiçte farkı olmayan oyunların tahribat-ı ahla-kiye ve ifsadı terbiye-i insaniye yüzünden sebep oldukları fezayih (*kötülükler*) ve cinayat şöyle bir nazıra-i im'an (*derin bakış*) ile bakılsa, menabii muhimme-i hayatiye

(*önemli hayat kaynakları*) için vukubulan musademat ve muharebatın derece-i tahribiyesine yaklaşıca kadar nazarlarda teccüm eder.

Ahlakı İslamiye ve insaniyemizdeki "hiççiyye" en büyük bir misal olan bu şeyler, diyaneten muhake-me edilirse, hükümeti ilmanı, nazar hakkında ne derecelerde itham eder.

Asr-ı hazırı medeniyette (*günü-müzde*) kahvehaneler, birer ticaret-hane şeklinde bulunduğu için bi'tabi ser-baz olur.

Haydi, girip oturmakta şer'an bir mahzur tasavvur edilmesin ki bu gün bir çok cihetlerle mecburiyet derecesinde bir melufiyeti umumiye (genel kabul) vardır. Fakat şu Devr-i Meşrutiyette'de mi 600 seneden beri kendi hizmetkarlıklarından başka bir şeyi olmadığımız halde mahza uluvü cenabından, hamıyyet-i diniyyesinden dolayı bizleri liyakatlı, liyakatsız bila-hisap vela-azab kanıyla canıyla, malıyla besleye besleye nihayet velinimetliğin fevkine (*üstüne*) çıkaran, en sonra envai hakaret ve mezalimlere tahammül ile çoluğun, çocuğunun nafakayı yevmiyesinde (*günlük kazancından*) bize verip kendilerini aç-açık kalmaya mahkum eden bu fukaranın paralarını böyle kumarlarda vesaire oyunlarda ve tavla başlarında tertiplemek suretiyle hem dinimi-

* Mehmed Arif, "Mezbeha-i Ahlakiyeler Yahut Kahvehaneler", Beyanülhak, 26 Kanunısani 1324 (8 Şubat 1909), cilt: I, sayı: 19, sayfa: 433-435, İstanbul.

شکده و بلندبجون باطخ سراز اولور .
 هادی کروب او طوره قده ده شره ارمه قورونور
 اهلینک بوکون بریوق چناره جوریت درجه سنده
 بر اولوق عمومه وارور . قلم شوروون مشروطیته
 دس ، آتور سده بری کندی خدمتکارلرندن ایته
 برنی اولارندن حاله عضا عل جنا دن ، حیثیته
 سندن دولای زری ، ایساق ، لیاقتسز بااحساب
 ولاعدذاب کایه ، جایه ، نایه بنه به بنه به نایه
 ولی امتتاک فوکه چناران ، اشکوره ، اواع خازن
 ومخالصه تحمل ایه جولونک ، جوجنک تقفه بویه
 سده زده وروب کندیلرک آج اولیق قالدیه حکوم
 ایدن بولارنک بده بری بویه قاروره و سائر اویونلره
 وخاله باشنده ترنیتیک سوریه هم دغری ، هم
 اختلافی ، همه اولقرا یل عو ایدمکن ؟
 زدها ه زمان کندی عی اولودوده ملک سادات
 وسلانی دوشونه چیکر ؟
 نهمان ، ملت زده برده یل تکلیف ایستیکنده
 اجابیات ضروری بیله و فایده من مامدانی یتلکال
 سادیه رد واقعه ایدمکن ؟
 نوق اقصاء شرعیه حسب الدیله کندی تکلیف
 طایفه جن ؟
 ای امت عذر ا قان اهی اولوب اکتیبه هیچ
 برقاونه نیت قبول ایتمن و عدلیت وسادعت عمومی
 بشریه یل تحت شان و کلفه آشی اولان قوانین شرعیه
 منزه ، اورولریلرک کندی عدالت و اخلاقه کوزمه تنظیم
 ایله یل کولتوری بوقه دس ترجیح ادوب علوه سناز .
 دین برین حدیک زامعینی بیله استقامت ایتمن
 و هر دلو مدلیتی ، نوقل غریبان بکلان اعلی خلایق
 اقول سوره لر بر بحال احقیقت نظریه یی باقوب طور جنیز
 سوردم بوجعلای دین که ملک و ملتیزک بشون
 احتیاجاتی تکلف ایدن اولایین شرعیه منزه ، حالکی
 ماده اکتیکور ؟ شریتیزده اسلاملاک ، الساتلرک

مذممة الاخلاق بل ایلور قهوه خانه لى -
 اوت ، فی مقدسه بزده بوکون هر بری برمدحه
 اخلاقیدن باشه برنی اولان قهوه خانه لى ، اولدوزوج
 سناک برحکومت نظامه ک خاخر منزه قدر اولزان
 قولاقری ایچون دها وواع رحمل استخبار اولش
 وادوپه قوجا فوج کروب جینالردن برچونک جان
 یاغش ، خانای عو اولش شعله طایفه سوندریش ،
 نایه قهوه خانه لى اخلاق خانه لى محبات السایه
 آلیق باصیه یل رحاه کایه ، مدالی اولایه ، کویت
 السایه یل ، دینا ، غنا ، منوع و ملسون اولان
 قارل ، اوپول ، هذیلر باقوریه قائم اولنه باشلاشدر .
 قار و هشرت کوی بری ، نوبت وسامانک ، دیکری ،
 عقل کوی ، براحسان خدایک دشمن زانای اولانلار .
 نا اولی اسلامده اولاد دینیم ایلی آیتیه تیبیه ودرجه
 کاهده هشرت هر رضی الله عنه اندمکن ا المیهین
 لنا فی اخر شایا ، دهای اصابتیسی ، و انما نظر والیسر
 الی قول اتم مذکور ، آیه کریمه تک سب تروی کوی
 اولوق بر آیتیه تماماً مع و کسر یوروشدر .
 هشرت ایله قارمن هیچده فرق اولان اویونلرک
 نظریات اخلاقیه و اقصاء نریه السایه یوزدن سبب
 اولدغری اشاع و ناییت ، شویله بر نظر امان ایله
 باقوله ، دناح مهمه حیایه ایچون وقوب اولان مصداقات
 و عیارلرک درجه تحریکیده باشلا یق قدر نظر لره
 تمس ایدر .
 اخلاق اسلامیه و السایه منزه کی دین به الله بیک
 برمال اولان بوشلر ، دینا عا کایدیلیرسه ، کاکوی
 عدلانی ، نظر حقیقه ودرجه نوره انام ایدر .
 عسر حاضر مدینه قهوه خانه لى ، بر مجاورخانه

کلیه یی توفه ، حیوانیه ، حی قائدل آناچار ،
 وارنجه قدر ، ساینرک ملک اولدغری حوق
 شخصیه و مدنیلرکی کوریر بر باشدیلمی ؟
 ایسته پهرشی یازدون مقبیده جهسانک ،
 جلاویده آفاده کزن نوبه لری ، بوزنک مشعلری
 یوحرت ادعانه بولسان شرات حیوانیه و افسال
 ازخجه امیولری ، وایلاز کورلر دکدرک موصوم ،
 پاک عکلتیزمه کورده پاک اویون خاخر لری ، هشرت ،
 قسار آلایری اخلاق زده قرقلری ، اسباب
 عو و اشراض اولدغری ، بصدرا لیه تیبیه ایدمکن
 بوکون بلاستاده میدان طهوره جفاقلر و افکار
 متعزیه افکار عمومی سیومی برنر ایسته
 بولر امین اولدیلرک شرع الله و دین حق ، هر وقت
 عالی بولرله غالب و معتقدور ، بولر هر وقت مقهور
 و منبدر ، دین اولیلرکده حسن اخلاق و حسن اخلاق
 اولیلرله ، بولشینی مله خیر ایدمکن فکر ویت ،
 قطعاً اولدیلیر .
 باقده تسفاد ایدان فسوق و معاصی ، مسلمان
 اولیلر ، قطعاً منوع اولدیلر کندی مؤمن طایفه لریک
 بولسایندن قطعاً قراقری لازمدر .
 بیضای مرسومک سوریه بزده ، و دیاضل به
 الاصلطین به آیه جلیله سنده ، دستک منای اویولری یان
 ایدرک ، اتمس هوا طروج بی القدره و دیسورلرک
 فسق ، معطل طریق اقصا لردن چالمق مناسندور .
 و تکدر .
 فسق ایچوده جنت ترهجه و دینکی فصلیلاصده
 اوج درجه ازل و لغزب ایدیلور ، بولردن اکتیبه
 برابوب اویچی مرتبیه سولیه لره ک اوده : (فاسق)
 ازلک اکتیبه کرمین اصل ایدینه اتمیزک
 ایدی تمسین ایدمکن) بدکن سکره آتشی طرفه
 [غلایاری مثاللیم و تمغلی خطمه خلع و نه الا یان
 من علف و ایس الکفر فو قله] عسار سلده حکم

شرعی یان وتوضیح بیورمشلرور . بولک ترکیبی
 (فاسق ، بواجعی درجه به کولده حدود شرعی یان
 آلاطمه حلل مین ایان کردن ایشاندن چنارمن
 و ایس کفری تلبس ایشتی اولور . بولاندن جناب حقه
 صیبریز) و تکدر .
 بوکون بر اویون اویا بویه تجویله قرا اتمردن کم
 وارک اوصانی تمسین ایتمین ، حتی اطرافده کولر اوی
 (بر اوی) قدر لریک قدر ایدمکن اولقه ، اوحسه
 انتر اتمس برین و رطافه بوزنله جوق کورل برنی ایدیش
 کدینت یان ایتمین ؟
 مشاعر اولیه الهون شیخ عبدا لله الصاری
 حضرت نرسک (اصباح و مناجات) استمدکی رساله
 طایفه اخلاقیه سنده : (ای درویش ! یاد ادرک که برخی
 در آیتیه لغزکی اگر روت خوبست کار نشت مکن
 و اگر نشتست ، دو کزشت هم مع مکن) یوریلور که
 ترکیبی : [ای درویش ! صاحبین قالدیه تکمه ایتمه
 باق ! اگر اکتیبه کورله فا ایلری ازلک ایتمه
 و اگر جیرکست ، اکتی قسانی بریده مع ایتمه]
 و تکدر .
 دناح که بوکون قهوه خانه لره ایدمکن وقت کیرمکن
 جیوری کوی اولدور . هیچ اولمازه بولمده بر لری
 شرقی برمه کتیمه ایچون ، واضح مصاحبتی ،
 احوال داخله و خارجیه نیک الدینی و اهل حق اشکال
 مذاکره شخصین ایشانه قارده کی سادان مختلفه
 تمجیله جالیساقی ، نریات طاله رسد یان اولساقی ،
 عکلتیزمه مهورت و آداب سنی دوشولساک ،
 جولو نرسک ، اوستیال و کیرنک تیب اخلاقه
 علم و بریست . فقط شریعت صحیمن ماحلسده
 چالیساق و دیده کی : اولاد ا تحصیل علوم وقوت
 بلد مسای ایدمکن ، اورولک جمع علوم و قدوسی
 اوکرک ، بولری عکلتیزمه ایشنه جالیسک ، عدالت
 (راداعشر شرعیه و اوق اولانلر وارده وزه ، اویولسده

Mezbeha-i Ahlakiyeler yahut Kahvehaneler, Beyan'ı'l-Hak Dergisi, 8 Şubat 1909.

zi hem ahlakımızı hem de o fukarayı mahv edeceğiz?

Biz daha ne zaman kendimizi unutup da milletin saadet ve menetini düşüneceğiz?

Ne zaman millet bize bir maaş teklif ettiğinde ihtiyacı-ı zaruriye beytiyye (gerekli ev ihtiyaçlarını) ve zatıyemizden maadasını (başkasını) beytü'l-mal-i müslimi-ne (hazineye) red ve iade edeceğiz?

Ne vakit iktisad-ı şer'iyeye hasbe'd-diyane kendimizi mükellef (sorumlu) tanıyacağız?

Ey ümmeti Muhammed! Kanunu ilahi olup ekmeliyette hiçbir kavanuna nispet kabul etmeyen ve medeniyet ve saadeti umumiye-i beşeriyeyi taht-ı ziman ve tekellüfüne almış olan kavanin-i şeriyemize

(İslami kanunlarımıza), Avrupalıların kendi adet (gelenek) ve ahlakına göre tanzim edilen kanunlarını ne vakte kadar tercih edip duracağız?

Dini mubin-i Muhammediye'nin rayıhasını (kokusunu) bile istişmam etmeyen (koklamayan) ve her türlü medeniyeti, terakkiyi (gelişmeyi) garptan (Batıdan) bekleyen ehl-i dalalin (sapkınların) akval-i sahifelerine (söz sayfalarına) halen hakikat (gerçek) nazarıyla mı bakıp duracağız?

Sorarım bu cuhalayı dünya (dünya cahilleri) ki mülk (devlet) ve milletimizin bütün ihtiyacılarını tekeffül eden (karşılaman) kavanin-i şeriyemizden hangi madde eksiktir? Şeriatımızda İslamların, insanların Allah'ına, beni nevine,

hayvanata, hatta faideli ağaçlara varıncaya kadar, siyanetleriyle mukellef oldukları hukuk-u şahsiye ve medeniyetlerini gördüler veya işitiler mi?

İşte bu “her şeyi bilirim” diyen ve hakikatte cehaletin canlanıp da ayakta gezen numuneleri (örnekleri), bu fırının mukallidleri (taklitçileri) bu hürriyet iadesinde bulunan şehavat-ı hayvaniye ve ef’al-i efrencibe (yabancı fiilerin) esirleri, riyakâr körler değil midir ki bu masmus, pek memleketlerimize Avrupa’nın oyun taburlarını işret (içki), kumar alaylarını ahlak-ı rezile fırkalarını (rezil ahlak gruplarını), esbab-ı mahvve inkıraz (yıkım) ordularını, pişdarlıkla ta’yibe ederek bu günden bi’l-istifade meydan-ı zuhura (ortalığa) çıkanlar ve efkar-ı müteaffinelerine, efkar-ı umumiye (kamuoyu) süsü verenler? İşte bunlar emin olmalıydılar ki şer’illah (Allah’ın kanunu) ve din-i hak, her vakit ali (yüce) ve bunlara galip ve muzafferdir. Bunlar her vakit mahkur ve münhezimdir. Dini olmayanlarda hüsn-ü ahlak (iyi ahlak) ve hüsn-ü ahlakı olmayanlarda, bulunduğu millete hayır edecek fikir ve niyet katiyyen aramalıdır.

Balada tadatedilen (sayılan) fusuks (günah) ve maasi (isyanlar) Müslüman olanlara katiyyen memnu (yasak) olduğundan kendini mümin tanıyanların bu la’vbiyattan (lüzumsuz şeylerden) katiyyen feragatları lazımdır.

(Müfessir Kadı) Beyzavi merhumun sure-i Bakara’da (26. ayette):

وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ

“ve ma yuzillu bihi ille’l-fasi-kun” ayet-i celilesinde fıs-kın manayı lugaviyesini beyan ederken : “el fisku hüve’l-huruci ani’l-kasdi”

diyorlar ki “fısk, mutlak tarik-i itidalden çıkmak manasıdır.” demektedir.

Fısk, içinde ciheti şer’iyece verdiği tafsilatında üç derece irae (görüş) tarif ediyorlar, bunlardan ikisini bırakıp üçüncü mertebeyi söyleyelim ki o da: “fusuk irtikab ettiği masiyetin hürmetini asla endişe etmeyerek onu tahsin etmektir (iyi görmektir).” dedikten sonra aşağı tarafta “fe iza şarefe haze’l-makam ve tahtiu hattahu hala’a rıbkate’l-ımanı min unukhi ve leyse’l-küfri fe neuzu billah” ibaresiyle de hükmü şeriyesini beyan ve tavzih (açıklama) buyurmuşlardır. Bunun Türkçesi: “Fasık, bu üçüncü dereceye gelip de hudud-u şeriyeyi atlatınca hablü metini imanı gerden inkiyadından çıkarmış ve libası küfrü telbis etmiş (küfür elbisesini) olur. Bu halden Cenab-ı Hakka sığınırız.” demektir.

Bu gün bir oyun oynayıp ta neticeyi kazananlardan kim var ki o halini tahsin (iyi) etmesin. Hatta etrafındakiler onu “bravo” takdirleriyle takdir ederek o fiile o hisse iştirak etmesin ve bir takım yeminlerle çok güzel bir şey yaptığını kendisine beyan etmesin?

Meşahir-i evliyauullahtan Şeyh Abdullah el-Ensari hazretlerinin “Nesayih ve Münacat” ismindeki risale-i aliye-i ahlakiyesinde: “Ey derviş, sabahleyin kalktığında aynaya bak, eğer yüzün güzelse fena işleri irtikâp etme. Ve eğer çirkinse iki fenalığı bir yerde cem etme.” demektedir.

Madem ki bu gün kahvehaneler de icabında vakit geçirmek mecburi gibi olmuştur, hiç olmazsa bulunduğumuz yerleri şereflî bir hale getirmek için mevani müshabebetimizi, ahval-i dahiliye ve hariciyemizin aldığı ve alacağı işkali müzakereye tahsis etsek gazetelerdeki

matalaati muhtelifeyi tahlile çalışsak, terakkiyat-ı aleme rasdı beyin olsak, memleketimizin maduriyet ve abadanisini düşünsek, çocuklarımızın o istikbal-i vekillerinin tezhib-i ahlaka talim ve terbiyesini, fakat şeriatı münciyemiz dahilinde çalışsak ve desek ki:

“Evladım, tahsili ulum ve fununa bezl-i mesai edin.

Avrupa'nın cemi ulum ve fununu öğrenin, bunları memleketimizde tatbika çalışın. Adat ve ahlağından şer'a muvafık olanlar varsa ve bizde unutulmuşsa kabulde tereddüt etmeyin.

Diyamet cahillerinin velev hüsn-i niyetiyle olsun vesayasını şer'a tevfiğ etmedikçe kabul etmeyin.

Fakat dinleyin sonra elinizdeki mizanı hassası şeriatıyla ölçün biçin münasibini kabul, gayri münasibini red edin.

Milletin parasını ve bize verdiği maaşları bunca fukara ve yetimlerin hukukunu oyunlara, işretle kumarlara fezahata sefahata sakın sarf etmeyin.

Yarın ölecek gibi Hakk'a ibadet ve kıyamete kadar yaşayacak gibi din ve dünyanızı imara himmet edin.

Nefsiniz arzu ve istediğiniz şeylere hiç kimse hakkında da arzu etmeyin.

Millete bâr-u bela (yük) olmayın, zahiri sahib-i vefa olun”

desek ve bu gibi levazımı hayatiyemizi daima kahvehane sohbetlerinde yekdiğerimize tekrar ederek her kahvehaneyi birer darülfünun şubesi yapsak, 600 senedir milleti masumeye ettiğimiz ihanetlerden biraz haya ederek artık beytülmale mümkün mertebe göz dikmesek, göz dikenlerimiz de hakk-ı milleti siyanet etse, bu suretlerle kendimizi ve evlatlarımızı ıslah etsek Allah'ımızın merhamet ve siyaneti, peygamberimizin medet ve inayeti şüphesiz bizim ile beraber olur. Dünya ve ahirette mesut ve mutmain oluruz.

KAYNAK:

Mehmed Arif, “Mezbeha-i Ahlakiyeler Yahut Kahvehaneler”, Beyanülhak, 26 Kanunısani 1324 (8 Şubat 1909), cilt: I, sayı: 19, sayfa: 433-435, İstanbul.

M. FERİT UĞUR'UN HAYATI

75 yıl önce kaybettiğimiz değerlerden biri de Muallim Ferit Uğur'dur. 1880 yılında doğan M. Ferit Uğur, Konyalı **İbrahim Efendi** adında bir zatın oğludur. Annesi **Hanife Hanım**'dır.

Dârü'l Muallimîn ve Dârü'l Muallimât'ı başarı ile tamamladıktan sonra, **Konya İdâdisi**'nin ikinci sınıfına imtihanla girer ve burayı da pekiyi derece ile bitirir. Gayesi Dârü'l Muallimîn'in yüksek kısmını bitirmektir. O zaman bu okula giriş şartları oldukça ağırdır. Diğer dersler yanında Arapça ve Farsçayı çok iyi bilmesi, Arap ve Fars edebiyatına vâkıf olması gerekir. Mehmet Ferit bu okulun imtihanını kazandığı gibi, üç yıllık bu okulu da 1901 yılında pekiyi derece ile bitirir.

Mehmet Ferit öğrencilik hayatında olduğu gibi, öğretmenlik ve idarecilik hayatında da başarılıdır. Son derece zeki bir insandır. Zamanında ayaklı kütüphane olarak şöhret bulur.

İlk görev yeri Konya İdâdisi'dir. Bu okuldaki öğretmenlerin çoğu Mehmet Ferit'in eski hocalarıdır. Artık eski hocaları onun mesai arkadaşlarıdır. Kendisi de öğretmenleri de bu durumdan son derece memnundur. O Konya İdâdisi'nde Türkçe ve Coğrafya dersleri başta olmak üzere kitabet, hendese, kozmografya, hesap muallimlikleri ile birlikte Muavin-i Sâlislik, sonra da Muavin-i Sânilik vazifelerinde bulunur. Hemen hemen onun okutamayacağı ders yok gibidir. Konya Kız ve mülga Erkek Öğretmen Okulları ile Orta

Okulda pek çok talebe yetiştirir.

Eğitimdeki başarısından dolayı 1908 yılında **Niğde İdâdisi Müdürlüğü'ne**, 1914'te **Elazığ Müfettişliği'ne**, bir süre sonra da Milli Eğitim Müdürlüğü'ne tayin edilir. 1923 yılında Milli Eğitim Müdürü olarak Konya'ya gelir. Halk Evleri'nin ilk kuruluşunda **Konya Halk Evi Başkanı** olarak çalışır. Ayrıca **Hilal-i Ahmer**'de de görev yapar.

Mehmet Ferit Konya Milli Eğitim Müdürü olarak görev yaptığı sürece fikir ve hareketleriyle milli mücadeleye ve **Kuvâ-yı Milliye**'ye büyük destek verir. Müdafaa-i Hukuk saflarında yer alır. Hayatı okumak ve okutmakla geçen M. Ferit'in bir araştırmacı olarak Konya kültür ve tarihine de büyük hizmeti geçer. Pek çok eser yanında zamanının dergi ve gazetelerinde de yüzlerce makalesi neşredilir.

1924 yılında emekliye ayrılırsa da, vefatına kadar öğretmen olarak çalışmaya devam eder. **3 Mart 1942** tarihinde Konya'da vefat eden M. Ferit Uğur **Musalla Kabristanı**'nda metfundur. Şems Mahallesi'nde evinin bulunduğu sokak onun adını taşır. Vefatı üzerine Konya şairlerinden Nurettin Rüştü şu tarihi düşer:

*"Ferit Bey asrının tek gülü idi
Bu halkın müstefâdi, müstefidiydi
Severdi ilmi ve ahlâkıyla herkesi
Bütün bir Konya'nın tâci seriydi"⁽¹⁾*

(1) M. Ali Uz, Konya Kültürüne Hizmet Edenler, Konya, 2003, s. 34-36.

MEHMET FERİT UĞUR'UN ARDINDAN NE DEDİLER

S. Melik KAYA

Konya kültürüne büyük hizmetlerde bulunan eğitimci, yazar Mehmet Ferit Uğur'un 3 Mart 1942 tarihinde vefat etmesi üzerine Konya dergisi Mart sayısının büyük bir bölümünü ona tahsis ederek hakkında yazılan yazılara yer vermiştir. Bu özel sayıda dönemin ileri gelen şahsiyetleri F. Nafiz Uzluk, M. Muhlis Koner, Muvaffak S. Onat, Naci Fikret Baştaç, Celalettin Ali İmer, M. Şakir Altan, M. Yavuz Süslü ve Sıraç Aydın Taşbaş'ın Konya'nın bu acı kaybı karşısında biri birinden ilgi çekici yazıları bulunmaktadır. Bu yazarlar onun ya yakın dostları yahut da öğrencileridir. Bu yazılardan seçtiğimiz ve M. Ferit Uğur'u en güzel şekilde anlattığımız düşündüğümüz bazı bölümleri okuyucularımızla pay-

laşmak istedik.

Feridun Nafiz Uzluk:

“Yarım asra yaklaşan devrede yurt çocuklarına bilgi ve fazilet dersi vermiştir. O, bütün tıp şubelerini kavriyan büyük bir hekim gibi liselerde okutulan dersleri tedris eyliyecek kudrette ansiklopedik bilgi sahibi idi. Böylelikle ilmi kül halinde görür ve öyle anlardı ki tamamen haklıdır.”

“Nezih, afif, çalışkan, mütevazı, halim, centilmen, kibar, muhitine hürmet telkin eder bir zattı. M. Ferit maddeten ölmüştür, manen daima gönüllerimizde yaşayacaktır.”⁽¹⁾

M. Muhlis Koner:

“318 senesi idi. İdadinin altıncı sınıfında idim. Bir gün temiz giyinmiş bir genç dershaneye girdi. Yukarıya doğru kıvrılan sarı bıyıkların tatlı bir ihtişam verdiği sempatik bir çehre. Bu genç bizim coğrafya hocamız idi. İki sene bize muhtelif dersler, Kozmoğrafya, Riyaziye vesaire okuttu ve hepimizde derin bir sevgi ve hürmet uyandırdı.”

“Nihayet Konya Maarif Müdürlüğüne gelmişti ki ben de o vakit belediye reisi idim. Şimdi eski muhterem hocam bu vakit en samimi bir arkadaşım olmuştu.”

Feridun Nafiz Uzluk (1902-1974)

(1) F. Nafiz Uzluk, “Kaybettiğimiz Değerli Bir Bilgin: Muallim Mehmet Ferit Uğur”, KONYA, Mart 1942, 41/19-21.

M. Muhlis Koner (1886-1957)

“Bir gün bir anjin, bir göğüs anjini onu bütün bütün yıktı, fakat derin bir ihtimamla beş altı sene yine yaşadı. Ve yine mesaisinden bir an fariğ olmadı, yine muallim, yine halkevi reisi, yine parti azası, bir taraftan da neşriyat.”⁽²⁾

Muvaffak S. Onat’ın iki hatırası:

“Henüz orta mektep talebesi idim, hocamız bize tarih okutuyordu. Hiç unutmam bir Cumartesi günü idi. Arkadaşlarımdan birisini derse kaldırdı. Arkadaşım diğer derslerden imtihanı olduğu için tarih dersine çalışmadığını söyledi. Bunun üzerine hocamız “Hangi derse çalıştın?” dedi. Riyaziye cevabını alınca, merhum derhal bir mesele ve ufak bir cebir muadelesi tertip ederek “Öyleyse haydi bakalım bunları hallet.” dedi. Arkadaş tesadüfen onu da yapamadı ve kimya dersine çalıştığını söyledi. Bu defa hocamız bir kimya düstu-

ru yazdırarak “Bunun tecrübesini ve tatbikatını anlat.” dedi. Netice yine menfi oldu. Fakat o hiç kızmıyordu. Artık sırasıyla coğrafyaya, tabiiyyeye, Fransızcaya, Türkçeye dair sualler soruyor ve aldığı menfi cevaplar üzerine “Başka hangi derse çalıştıysan ondan sorayım?” diyordu. Sonradan anlamıştık ki hocamızın bilmediği ve anlamadığı ders yoktur.

“Sürrealizm, kübizm, fütürizm v.s. gibi modern şiir cereyanlarının ve şiirde mana olur mu olmaz mı meselesinin Konya’da en heyecanlı anlarını yaşadığı günlerden biriydi. Yine bir hademe, reisin beni halkevine davet eden mektubunu getirdi. Gittim. Benimle şiir ve bilhassa empresyonizm hakkında konuşmak istediğini söyledi. Hiç şaşırmadım. 60 şu kadar yaşına rağmen en yeni san’at cereyanlarını dahi takip edişini hiç de yadırgamadım. Onun ansiklopedik karakterinden bunları zaten bekledim. Fakat beni asıl şaşırtan ve hayran eden mesele şu oldu: Ben sürrealizmin belki mahiyeti üzerinde veya fütürizmin neyi istihdaf ettiği hakkında konuşabileceğimizi tahmin etmiştim. Hâlbuki o bana sürrealizmin mübdii Giyom Apolloner’in, Fütürizmin mucidi Marinetti’nin fikirlerini anlatıyor ve onları tenkit ediyordu. Hatta bir aralık bana Klod Monne’nin empresyonizmi hakkında kendi görüşlerini izah etti”

“Ona bütün Konyalılar pek haklı olarak “Ayaklı Kütüphane” derdi. O, bu şerefli unvanı bihakkın elde etmişti. Tam manasıyla ansiklopedik malumatı vardı. Bilmediği, anlamadığı ilim branşı yoktu”

“Bütün bunlarla beraber fevkalade nazik, son derece mütevazı

(2) M. Muhlis Koner, “Üstad B. Ferit Uğur için”, KONYA, Mart 1942, 41/22.

Naci Fikret Baştak (1891-1948)

idi. Mehmet Arif Hocamıza ahlaki pek benzerdi. Yüzünde bir nur sinde tatlı bir ton vardı...”⁽³⁾

Naci Fikret Baştak onun geniş bilgisinden uzun uzun bahsederek, “*Halkiyat ve Harsiyat*” üzerinde durduktan sonra şu satırlara yer verir:

“Derse⁽⁴⁾, muallim olarak bir müddet **Hacı Bahri Zade merhum Hacı Sait** devam etti; sonra o gelmez oldu. Bir müddet de Hakkı Bey isminde bir zat geldi. Sonra sevgili üstad Ferit Bey geldi. İşte Ferit Bey’i ilk defa olarak o gün gördüm. Kıyafetçe, etvar ve hareketçe, her hususta son derece muntazam bir zat! Hiçbir hareketinde bir aksaklık yok!”

Naci Fikret, Ferit Uğur ile ilgili uzun yazısına şu cümlelerle son verir:

“Bütün bunlardan sonra Üsta-

dın en büyük faziletini zikrederim: Üstad hiçbir zaman ilmini menfate, maddi ikbal ve refaha, sıvrılmeğe maddeten yükselmeğe alet edenlerden olmamış ve böyle bir şeyi hiçbir zaman hatır ve hayalinden geçirmemiştir. O, ne öğrenmiş ise ilim ve hakikat aşkıyla öğrenmiş, ne yapmış ve ne yazmış ise insaniyete ve bilhassa vatandaşlarına bir iyilik garezsiz, ivesiz bir iyilik yapmak niyet ve emelile yapmış ve yazmıştır.”⁽⁵⁾

Celalettin İmer Hoca:

“O zaman bize coğrafya muallimliği yapan merhum üstadımız Ayaşlı Şakir, zekâ ve terbiyesinden hayranlıkla bahsettiği talebesinin mektebimize muallim olarak gelmekte olduğunu müjdelemişti.

Aradan çok zaman geçmeden Mehmet Ferit Efendi geldi dediler. Bir de ne görelim, orta boylu, zaifçe, sarışın ve uzunca bıyıklı, vakur, ağırbaşlı ve teccüm etmiş bir ahlak görülen bir şahsiyet.”⁽⁶⁾

M. Yavuz Süslü:

“Pek az fasıllarla, sayın üstad Bay Feridi de, aziz arkadaşları **Dr. Azmi Avcıoğlu**, değerli bilgin Arif gibi kara topraklara gömdük. Daha teessür ve acıları ruhumuzdan çıkmıyan iki evvelkine üstad Bay Ferit Uğur’un da elemeleri karıştı. Yüreğimiz yasla dolup dolup taşı. Azmi ile Arif’e, o da, bizim gibi hüngür hüngür ağladı.. İçin için yandı.. Yas tuttu...”

Güneş sayıca artmaz ama bu üç değerli varlık Konyamızda batan üç irfan güneşi idi: İlim, irfan, hikmet ve insaniyet gibi hasletleri

(3) Muvaffak S. Onat, “Muallim Mehmet Arif ve muallim Mehmet Ferit’e dair bir kaç hatıra..”, KONYA, Mart 1942, 41/23-25.

(4) “Fezleke-i Coğrafya-i Umumi” isimli kitabın okutulduğu Coğrafya dersi.

(5) Naci Fikret Baştak, “Merhum Üstad Bay Ferit Uğur Hakkında”, KONYA, Mart 1942, 41/26-34.

(6) C. Ali İmer, “Üstad Ferit Uğuru da Kaybettik”, KONYA, Mart 1942, 41/37-38.

مرہبری

۱ : معارف مدیری فرید بک
 ۲ : بلدیہ رئیس محمد مخلص بک
 ۳ : دارالمعلمات مدیری فاتح بک
 ۴ : سلطان معاش واقتصاد | ممتاز بحری بک
 | مل باغیسی مدیری

Konya ve Rehberi' (nin yazarları)

- 1- Maarif Müdürü Ferit Bey
- 2- Belediye Reisi Mehmet Muhlis Bey
- 3- Darülmuallimat Müdürü Faik Bey
- 4- Sultani Muallimi ve İktisad Milli Bankası Müdürü Mümtaz Bahri Bey.

hallerinin kemalleriyle ruhlarına sindirmişlerdi.”

“Merhum üstad Bay Ferit Uğur’u 1921’de tanıdım. O sıralarda hem Konya maarif müdürü idi ve hem de bize “Kimya” okutuyordu.”⁽⁷⁾

(7) M. Yavuz Süslü, “Eski Konya Maarif Müdürü Üstad Bay Ferit Uğuru da Kaybeyledik”, KONYA, Mart

Sıraç Aydın Taşbaş:

“Nurlu yüzü, beyaz süt sakalı, temiz giyinişi, dürüst ahlakı, ki-barlığı ve tevazuu ile onu tanımayan pek azdı. İrfan muhitimiz ise onu alemdari bilirdi. Konya’mızın bu temiz, asil ve bilgin evladı Mehmet Ferit Uğur Konya için gerçekten bir kayıptır.”

“Aziz Hocam! Layık olduğunuz mertebede sizi tavsif edemediğimden dolayı beni affediniz. Yalnız muhakkak olan şu var ki yurda ve ulusa karşı tam manasile ödevini yapmış, geride iyi bir nam bırakmış olarak aramızdan maddeten ayrılmış bir insansınız. Manevi varlığınız daima kalplerimizde yaşayacak, bütün hayatımızda sizin hasletinizi kendimize şiar edinmeye çalışacağız.”⁽⁸⁾

Midhat Şakir Altan:

“Ferit Bey gayet temiz bir aile muhiti içinde ve pek iyi bir ahlak disipliniyle yetişmiş olgun bir şahsiyetti. Mutalaa ve tettebbua merakını ölümü anına kadar bırakmayan merhum, evlatlarını da ihtimamla yetiştirmiş müşfik bir baba idi. Maarifin muhtelif sahalarında eserleri ve yazılarıyla kültür hayatında uzun yıllar çalışan Ferit beyin ölümü Konya için bir kayıptır ve boşluktur.”⁽⁹⁾

75. vefat yıldönümünde Mehmet Ferit Uğur Bey’i ve tarihe not düşen kıymetli yazılarıyla onu anlatmaya çalışan bütün değerlerimizi rahmet ve minnetle anıyoruz...

1942, 41/39-40

(8) Sıraç Aydın Taşbaş, “Bir Baba Daha Kaybettik”, KONYA, Mart 1942, 41/41

(9) ALTAN, “Ferit Beyi Nasıl Tanıdım”, KONYA, Mart 1942, 41/42-44